

Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά, Ν. Καζαντζάκης

Διαβάστε ένα ακόμη λογοτεχνικό κείμενο, αυτή τη φορά πεζό, που αποδίδει τη θαυμαστή ιδιότητα του χορού να εκφράζει τα έντονα συναισθήματα, όταν τα λόγια δεν φτάνουν. Πρόκειται για ένα απόσπασμα από το έργο του Νίκου Καζαντζάκη *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*.

Νίκος Καζαντζάκης

Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά

Ο Ζορμπάς έμεινε με μισάνοιχτο στόμα· πολεμούσε να καταλάβει, δεν τολμούσε να πιστέψει τόση ευτυχία. Άξαφνα μπήκε στο νόημα· χύθηκε απάνω μου, με άρπαξε από τον ώμο.

- Χορεύεις; με ρώτησε με λαχτάρα· χορεύεις;

-Όχι.

-Όχι ; !

Κρέμασε τα χέρια κατάπληχτος.

- Καλά, είπε σε λίγο τότε να χορέψω εγώ, αφεντικό. Στάσου πιο πέρα, να μη σε αναποδογυρίσω. Χάι! Χάι!

Έδωκε ένα σάλτο, πετάχτηκε έξω από την παράγκα, πέταξε τα παπούτσια του, το σακάκι, το γιλέκο, ανασήκωσε τα πανταλόνια ως τα γόνατα, άρχισε να χορεύει. Το μούτρο του, μουντζαλωμένο ακόμα από το κάρβουνο, ήταν κατασκότεινο· τα μάτια του γυάλιζαν κάτασπρα.

Χύθηκε στο χορό, χτυπούσε τα παλαμάκια, πηδούσε, στρουφογύριζε στον αγέρα, έπεφτε κάτω με λυγισμένα γόνατα κι αντιπηδούσε ανάερα καθιστός, σα λάστιχο. Άξαφνα τινάζουνταν πάλι αψηλά στον αγέρα, σα να το 'χε βάλει πείσμα να νικήσει τους μεγάλους νόμους, να κάνει φτερά και να φύγει. Ένιωθες μέσα στο σαρακοφαγωμένο αυτό ταγαριασμένο κορμί την ψυχή να μάχεται να συνεπάρει τη σάρκα και να χυθεί μαζί της, αστροβολίδα, μέσα στο σκοτάδι. Τίναζε η ψυχή το κορμί, μα αυτό έπεφτε, δε βαστούσε πολλή ώρα στον αγέρα, το ξανατίναζε, ανήλεη, λίγο τώρα πιο αψηλά, μα πάλι το έρμο ξανάπεφτε αγκομαχώντας.

Ο Ζορμπάς μάζευε τα φρύδια, το πρόσωπό του είχε πάρει ανησυχαστικιά σοβαρότητα· δε σκλήριζε πια · με σφιγμένα τα δόντια ο Ζορμπάς μάχουνταν να φτάσει το αδύνατο.

-Ζορμπά, Ζορμπά, φώναζα · φτάνει!

Φοβόμουν μην ξαφνικά από την τόση φόρα δε βαστάξει το γέρικο κορμί του και σκορπίσει στον αγέρα θρύμματα.

Φώναζα, μα πού ν' ακούσει ο Ζορμπάς τις φωνές του χωμάτου· το σπλάχνο του είχε γίνει σαν τού πουλιού. [...]

-Ζορμπά, Ζορμπά, φώναζα· φτάνει!

Ο Ζορμπάς κουκούβισε στο χώμα, λαχανιασμένος. Το πρόσωπό του έλαμπε ευτυχισμένο. Τα γκρίζα μαλλιά του είχαν κολλήσει στο κούτελό του κι ο ιδρώτας κουρνέλιαζε στα μάγουλά του και στο πηγούνι, ανακατεμένος με κάρβουνο.

Έσκυψα απάνω του ανήσυχος.

-Αλάφρωσα, είπε σε λίγο · σα να μου πήραν αίμα. Τώρα μπορώ να μιλήσω.

Μπήκε μέσα στην παράγκα, ανακάθισε μπροστά από το μαγκάλι, κι έλαμπε το πρόσωπό του.

- Τι σ' έπιασε κι άρχισες το χορό;

- Τι ήθελες να κάμω, αφεντικό; Πλαντούσα από την πολλή χαρά μου · έπρεπε να ξεσκάσω. Και πώς μπορεί να ξεσκάσει ένας άνθρωπος; Με τα λόγια; Πφφ! [...]

Με κοίταξε, μου 'κλεισε το μάτι:

- Γιατί δε γελάς; ρώτησε. Τι με κοιτάς έτσι; Τέτοιο είναι το σκαρί μου. Ένας διάολος είναι μέσα μου και φωνάζει, και κάνω ό,τι μου πει. Κάθε που πάω να πλαντάξω, μου φωνάζει: «Χόρεψε!» και χορεύω. Ξεπλαντάζω. Μια φορά που πέθανε το παιδί μου, ο Δημητράκης μου, στη Χαλκιδική, έτσι σηκώθηκα πάλι και χόρεψα. Οι συγγενείς κι οι φίλοι που με θεωρούσαν να χορεύω μπροστά από το λείψανο, χύθηκαν να με πιάσουν. «Τρελάθηκε ο Ζορμπάς, φώναξαν, τρελάθηκε ο Ζορμπάς» Μα εγώ, τη στιγμή εκείνη, αν δε χόρευα, θα τρελαίνουμουν από τον πόνο. Γιατί 'ταν ο πρώτος μου γιός κι ήταν τριών χρόνων και δεν μπορούσα να βαστάξω το χαμό του. Κατάλαβες τι σου λέω, αφεντικό, ή μιλώ του αγέρα;

-Κατάλαβα, Ζορμπά, κατάλαβα · δε μιλάς του αγέρα.

-Μιαν άλλη πάλι φορά ήμουνα στη Ρουσία· γιατί πήγα κι εκεί πέρα ακόμα, πάλι για μεταλλεία · για χαλκό, κοντά στο Νοβορωσίσκι. Είχα μάθει πέντ' έξι ρούσικες λέξεις,

όσες μου χρειάζονταν στη δουλειά μου: «Όχι, ναι, ψωμί, νερό, σε αγαπώ, έλα, πόσο;» Μα να που έπιασα φίλιες μ' ένα Ρούσο, φοβερό μπολσεβίκο. Στρωνόμαστε το λοιπόν κάθε βράδυ σε μιαν ταβέρνα στο λιμάνι και κατεβάζαμε κάμποσα καραφάκια βότκα. Ερχόμασταν στο κέφι. Κι ως ερχόμασταν στο κέφι, άνοιγε η καρδιά μας · αυτός ήθελε να μου στορήσει, χαρτί και καλαμάρι, τα όσα είδε κι έπαθε στη ρούσικη Επανάσταση, κι εγώ πάλι να του ξεμυστηρευτώ το βίο και την πολιτεία μου · μεθύσαμε, βλέπεις, κι είχαμε γίνει αδέρφια.

Με χερονομίες, τσάτρα πάτρα, συνεννοηθήκαμε · αυτός θ' άρχιζε πρώτος να μιλάει · όταν πια δε θα καταλάβαινα, θα του φώναζα: «Στοπ!» · θα σηκώνονταν τότε να χορέψει · να χορέψει ό,τι ήθελε να μου πει. Το ίδιο κι εγώ. Ό,τι δεν μπορούσαμε να πούμε με το στόμα, θα το λέγαμε με τα πόδια, με τα χέρια, με την κοιλιά ή με άγριες κραυγές: «Χάι-χάι! Χόπλα! Βίρα!» [...]

Άργησα να κλείσω μάτι. Χαμένη η ζωή μου, συλλογίζουμουν · να μπορούσα να 'πιανα ένα σφουγγάρι, να τα σβήσω όλα όσα διάβασα, όσα είδα κι άκουσα, να μπω στο σκολειό του Ζορμπά και ν' αρχίσω τη μεγάλη, την αληθινή αλφαβήτα! Πόσο διαφορετικιά στράτα θα 'παιρνα! Θα γύμναζα τέλεια τις πέντε μου αίστησες, το δέρμα μου αλάκερο, να χαίρεται και να καταλαβαίνει, θα μάθαινα να τρέχω, να παλεύω, να κολυμπώ, να χιμώ καβάλα, να κάνω κουπί, να οδηγώ αυτοκίνητο, να ρίχνω τουφέκι, θα γέμιζα σάρκα την ψυχή μου · θα γέμιζα ψυχή τη σάρκα μου · θα φίλιωνα μέσα μου, επιτέλους, τους δυο προαιώνιους ετούτους οχτρούς ...

Ανακαθιστός στο στρώμα μου, αναθίβανα τη ζωή μου που πήγαινε χαμένη. Από την ανοιχτή πόρτα διάκρινα θαμπά μέσα στην αστροφεγγιά το Ζορμπά να κάθεται κουκουβιστός σ' ένα βράχο, σαν όρνιο νυχτερινό, και να κοιτάζει τη θάλασσα, και τον ζήλευα. «Αυτός βρήκε την αλήθεια, συλλογίζουμουν, αυτός είναι ο δρόμος!»

Νίκος Καζαντζάκης,

Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά, απόσπασμα

Ασκήσεις

1. Να παρατηρήσετε την περιγραφή του χορού του Ζορμπά και να κάνετε μια σύγκριση με το κείμενο του Σεφέρη *Νιζίνσκι*.
 - Προσέξτε τα σημεία σύγκλισης, π.χ. επανέρχεται το θέμα του ανθρώπου πουλιού, αλλά αυτή τη φορά αποδίδεται με διαφορετικό τρόπο, με άλλες γλωσσικές επιλογές.
 - Προσέξτε, επίσης, και τη διαφορετική σχέση του αφηγητή με τον χορευτή.

2. Να διαβάσετε τα παρακάτω αποσπάσματα από το κείμενο:

- *Τι σ' έπιασε κι άρχισες το χορό;*

- *Τι ήθελες να κάμω, αφεντικό; Πλαντούσα από την πολλή χαρά μου · έπρεπε να ξεσκάσω. Και πώς μπορεί να ξεσκάσει ένας άνθρωπος; Με τα λόγια; Πφφ! [...]*

Τέτοιο είναι το σκαρί μου. Ένας διάολος είναι μέσα μου και φωνάζει, και κάνω ό,τι μου πει. Κάθε που πάω να πλαντάξω, μου φωνάζει: «Χόρευε!» και χορεύω. Ξεπλαντάζω.[...]

Οι συγγενείς κι οι φίλοι που με θωρούσαν να χορεύω μπροστά από το λείψανο, χύθηκαν να με πιάσουν. «Τρελάθηκε ο Ζορμπάς, φώναξαν, τρελάθηκε ο Ζορμπάς!» Μα εγώ, τη στιγμή εκείνη, αν δε χόρευα, θα τρελαίνουμουν από τον πόνο.

- Ποια είναι η κυρίαρχη λειτουργία του χορού στην περίπτωση αυτή;
- Να καταθέσετε σε ένα ανώνυμο κείμενο, με τη μορφή ημερολογίου ή ποιήματος, τις δικές σας εμπειρίες. Πώς εκφράζετε εσείς τα έντονα συναισθήματά σας; Σε ποια μέσα καταφεύγετε;

🔍 ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

3. Αν συναντούσατε τον Ζορμπά και σας 🔍 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ-ΔΙΑΛΟΓΟΣ έλεγε: «*Ε, μωρέ, πού κατάντησαν οι άνθρωποι, φτού να χαθούνε! Αφήκαν τα κορμιά τους και βουβάθηκαν, και μονάχα με το στόμα μιλούνε. Μα τι να πει το στόμα, τι μπορεί να πει;*», Τι θα του απαντούσατε; Επιχειρήστε να γράψετε έναν υποθετικό διάλογο με τον Ζορμπά.
4. Μπορείτε να απολαύσετε τον [θρυλικό χορό του Ζορμπά](#) βλέποντας την ταινία *Αλέξης Ζορμπάς (1964)* του Μιχάλη Κακογιάννη.

<https://www.youtube.com/watch?v=NgPD-Mv4xd8>

Ζορμπάς εκφράζει με συγκλονιστικό τρόπο τη βαθιά, θα λέγαμε πρωτόγονη, ανάγκη του ανθρώπου να εκφράσει τα συναισθήματά του με το σώμα του, με την κίνησή του. Με τον τρόπο αυτό μας θυμίζει τη θεραπευτική λειτουργία του χορού, που έχει τις ρίζες της στις πρωτόγονες κοινωνίες. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο σχετικά με το θέμα.

Ερευνητές που μελέτησαν διάφορους χορούς σε αφρικανικά χωριά, ανακάλυψαν ότι οι χοροί διαθέτουν θεραπευτικές ιδιότητες για την ψυχοσωματική ισορροπία του ανθρώπου. Σήμερα οι δυτικές κοινωνίες έχουν υιοθετήσει αυτούς τους χορούς και τους χρησιμοποιούν στη χοροθεραπεία, γιατί πιστεύεται ότι απελευθερώνουν το σώμα μας αλλά και τα συναισθήματά μας. Παράλληλα οι αφρικανικοί χοροί διδάσκονται σε σχολές χορού και προβάλλονται σαν ένας νέος τρόπος έκφρασης και ψυχαγωγίας.

Στην αφρικανική κουλτούρα ο χορός συνδέεται με τις βασικές αρχές που διέπουν την καθημερινή ζωή στην κοινότητα. Η έμπνευση του αφρικανικού χορού προέρχεται από τη φύση και τα ζώα: υπάρχουν χοροί που μιμούνται τους ελέφαντες, τα πουλιά, τους πιθήκους, και άλλοι που πηγάζουν από τις αγροτικές εργασίες, όπως η συγκομιδή των φρούτων και ο θερισμός. Αρκετοί χοροί διατηρούν και τελετουργική σημασία. Είναι εκείνοι που χορεύονται, όταν η κοινότητα προσεύχεται στις θεότητες της. Γενικότερα οι αφρικανικοί χοροί αποτελούν μια γέφυρα επικοινωνίας. Ενώνουν τον άνθρωπο με τη φύση, με τα πνεύματα, με τους άλλους ανθρώπους, αποτελούν συνεκτική ύλη για την ενότητα της κοινότητας.

Ο αφρικανικός χορός λύνει το στέρνο και τη λεκάνη, σημεία του σώματος που οι Δυτικοί δεν είναι συνηθισμένοι να κουνούν, και σε γειώνει. Η πίεση στα γυμνά πέλματα από την επαφή των χορευτών με τη γη ανανεώνει την εσωτερική ενέργεια,

διώχνοντας τις εντάσεις, χαρίζοντας καλή διάθεση και ψυχική ισορροπία. Η απελευθέρωση του θώρακα διευκολύνει την έκφραση συναισθήματος στον χορευτή, καθώς σε αυτό το σημείο θεωρείται ότι εγκλωβίζεται η συναισθηματική φόρτιση. Με αυτή τη διαπίστωση, έγινε και ο πρώτος συσχετισμός ανάμεσα στον αφρικανικό χορό και στην ψυχοθεραπευτική του αξία.

Το κείμενο είναι διασκευή και συντόμευση άρθρου της Λιλιάνας Αβρούσιν από την Vita.gr

(ολόκληρο μπορείτε να το διαβάσετε εδώ: <http://goo.gl/wReose>)

Η φωτογραφία από τη διεύθυνση: <http://goo.gl/GHzA6P>

- Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και να παρακολουθήσετε βίντεο με αφρικανικούς χορούς και μετά να καταγράψετε τις εντυπώσεις σας, λαμβάνοντας υπόψη και το παραπάνω κείμενο. Μπορείτε, π.χ. να δείτε κάποιο από τα παρακάτω βίντεο.

[Η καλύτερη χορεύτρια αφρικανικού χορού του 2012 Παραδοσιακός χορός των Ζουλού](#)

[Παραδοσιακός χορός Troupe. Tlokweg Botswana](#)

[Αφρικανικός χορός από Έλληνες](#)

- Δημιουργήστε μια διαφήμιση για τους αφρικανικούς χορούς που απευθύνεται σε νέους. Δώστε στη διαφήμισή σας τη μορφή πολυτροπικού κειμένου, βλ. και [Έκφραση- Έκθεση Γ΄ λυκείου. σ. 50-83.](#)

